

- 2010-cu ildə Gənc Ədiblər Məktəbində, ondan əvvəl də AYO-da yox idiniz. Ədəbiyyata qruplardan kənar gəlmək çətinlik yaratmır ki?

- Yaradır, əslində. Mənim yaşıdlarım tanınmış imzalara çevrilmişdilər, mən isə həmin vaxt əyalətdə yaşayırdım, heç bir qrupla, heç bir dəstə ilə əlaqəm yox idi, ona görə də, tanınmırdım və çap olunmurdum. Gəncədə tələbəlik illərində “Gəncliyin səsi” adlı ədəbi birliymiz var idi. Bir çox tanınmış imzalar o birlikdən çıxıb. Sevinc Mürvətgızı, Bəxtiyar Elcan, Bahadır Qobustan, Elməddin Nicat, Vüsal Hicran, Anar Gülümsoy, Rəqif Rəufoğlu və xeyli başqa imzalar var idi. İlk olaraq Gəncədə “Gəncliyin səsi” Ədəbi Birliyindən başladıq. Birliyə Firəngiz İdrisqızı rəhbərlik edirdi. Səhv xatırlamırsam, 2006-cı ildə Bəxtiyar Elcan, Xanmır Telmanoğlu, Oktay Hacımusalı ilə birlikdə “Çölçülər Ədəbiyyat Mərkəzi”ni qurduq. O zaman bizdə sədrlik, rəhbərlik məsələsi yox idi. Müxtəlif qəzet və jurnallarda ədəbiyyat səhifə-

- Musa ilə çobanın əhvalatını eşitmisiniz, yəqin. “Toxun mənə, Tanrım” şeirinizdə sanki siz də o əhvalatdakı çoban kimi Tanrı ilə səmimi söhbət edirsiniz. Sizin dini biliklərinizin əsərlərinizə təsiri olubmu?

- Mən dini müxtəlif tərəflərdən araşdırmışam. Məhz o şeirdə dini biliklərimin təsiri var. Mənim Allahla münasibətim başqa müstəvidədir. Kimi Allahdan qorxur, kimi onun olmadığına, kimi də özünün Allah olduğunu düşünür. Mən Allahı dostum kimi görürəm. Dərdləşə biləcəyim, bəzən əsə biləcəm, küsə, gileylənə biləcəyim biri kimi görürəm. Çoxları o şeiri küfr hesab edib, tənqid edir. O şeir yaradıcılığımnda xüsusi yeri olan şeirdir. Üzərində düşündüyüm qənaətlərin məcmusudur. Allahla aramdakı mübahisələr nəticəsində yaranan bir şeirdir. Çoban kimi, Allahla səmimi söhbət var.

- Niyə sizin yazdığınızı qəbul etmirlər, amma Musa və çobanın əh-

lildir ki, onların hansı əsl Cəlil Cavanşirdir?

- Hər zaman darıxan insanam, lakin biganə dönmələri də olub. Kiminsə getməyi məni maraqlandırmırdı. Həyatımdakı qadınlar tez-tez dəyişirdi və mən fikirləşirdim ki, bundan yaxşı şey ola bilməz. Artıq o mərhələləri keçmişəm. İki uşaq atasıyam. Ayrı yaşasaq da, övladlarım var. Valideynlərimdən oğluma jurnalda mənim hekayələrimi oxuduğunu eşitdim. Qərribə hissidir. Çox çalışıram ki, küsəyən olmayım. Bəzi insanlar məni eqoist, özündənrazı olduğumu hesab edirlər. Yaxından tanıyırlar, çünki. Çox gözəl, fərəhli həyatım yoxdur. Kədərli, hüznü ola bilərəm, bu, normaldır. Bilmirəm, bu obraz dəyişməlidir, şairin xüsusi bir obrazı olmalıdır? Mən səmimiyyəti sevən insanam. Necəyəmsə, o cür görünməyə çalışıram. Bütün günü oturub fəlsəfi fikirlər paylaşa bilərəm. Xarici dil biliklərim var. Kitablara tərcümə edirəm. Tanınan saytlardan birində şef redaktoram, bütün günü

- Deyirsiniz, böyük ədəbiyyat populyar olmur. Axı bu yazıçını da çətinliyə salır. Ölümündən 100 il sonra tanınmaq yazıçının nəyinə lazımdır?

- Mən yazdıqlarımı hamının oxumasını istəmirəm. İstəyən oxusun, istəməyən yox.

- Bəlkə sevilirsiniz deyə belə düşünürsünüz? Bəs oxunmasaydınız necə?

- Heç narahat olmazdım. Mən bir şeiri yazdıqdan 3 gün sonra oxuyuram. O zövqə ala bilmərsə, şeir mənim üçün bitir. Digər yazıları da həmin çərçivədə deyilsə, o yazı populyar olsa nə olacaq, olmasa nə olacaq? Daha konkret deyirdim ki, yazıçı yazanda populyarlığı, çox satılacağı düşünürsə, qınamıram. Kafka, Artur Rembo kimi yazarlar sonradan tanınıblar. Hamımızda kitab rəfini yeniləmək prosesi olur. Adətən, çox satılan, bizim üçün lazım olmayan kitabları hədiyyə edirik, başqalarına veririk. Düşünürəm kiməsə Markesi, Dostoyevskini, Kafkanı asanlıqla rəfindən çıxarsın

- Birinci romanınız “İtirilmiş əlyazma” tənqid olundu. Ondan sonra “Qadın corabları” romanınız da tənqid olundu. Belə çıxır ki, bu tənqidlərdən nəticə çıxarmadınız?

- Niyə tənqid etməlidirlər ki? Əslində, “Qadın corabları” o qədər də tənqid olunmadı. Tənqidçilər “müdrək-cəsinə” susdular. Ən sevdiyim kitablarımdan biridir. Tənqid olunmasa da, o kitabı uğurlu kitab hesab edirəm. Çünki o kitabla roman janrında davam edəcəyimi müəyyənləşdirdim. “İtirilmiş əlyazma” ilk qələm təcrübəsi idi. Hətta yazmaq üçün kompüterim yox idi, işdən sonra ofisdə qalıb yazırdım. İdeya dayımdan gəldi. Yaxşı qonorar da vəd etmişdi ki, həvəslənirəm. Mən də yazdım. Ən çox satılan kitabım oldu. Nəşriyyat da çox güzəşt etdi. 200-300 kitab hədiyyə etdi. Dayım vəd etdiyi qonorarı verdi. Amma o kitabın üstündə 3 ay işləmişəm. “Qadın corabları”nı isə 3 ilə yazmışam. İndi isə yeni romanımın üzərində işləyirəm. İl yarımdır hər gün oxuyuram, redaktə prosesi gedir. Şeir ovqat məsələsi, iç məsələsi olduğuna görə, şeirlərimi oxuyuram, çapa verirəm. Roman isə ciddi məsələdir. Dediğiniz kimi, tənqidlərdən nəticə çıxarıb üzərində işləyirəm. “İtirilmiş əlyazma” haqqında çox tənqid aldım deyə, boşluqları gördüm.

- Şeirlərinizin çoxunu sevgi şeirləri təşkil edir. Sizcə, artıq daha fəlsəfi, sosial şeirlər yazmağın zamanı çatmayıbmı?

- Birincisi, mən hələ də sevirəm və hələ də gəncəm. İkincisi, niyə də yaddaşlarda sevgi şairi kimi qalmayım? Mən zövq alaram ki, məni sevgi şairi kimi tanıyırlar. Mənim fəlsəfi, ictimai-siyasi məzmunlu şeirlərim də çoxdur. Məsələn, dekabr ayında “Pieta” mövzusunda rəssam Vüsal Rəhimlə birlikdə ciddi art-performans hazırlamışdıq. Layihəmiz iki dildə təqdim olundu. Mətbuat da, dostlar da böyük müdrəkliklə susdular, çünki bu, Azərbaycanda bir ilk idi. Layihənin meneceri isveçrəli Anna xanım o şeirin ingilis dilində tərcüməsini oxumuşdu. Tədbirlərin birində məni ona təqdim etdilər, rəğbətinə bildirdi. Bizim ədəbi ictimaiyyət isə susdu. Çünki onlara darıxan, kədərənən, sevgi şeirləri yazan, problemlər içində çapalasa da, gənc qızların sevimlisi olan Cəlil Cavanşir maraqlıdır.

Ədəbi ictimaiyyət, mətbuat ciddi imzalara qarşı soyuqqanlı, populyar imzalara qarşı isə qısqandır. Otən il şeirlə bağlı ardıcıl üç esse yazdım, amma məsələnin ciddiliyyəti heç kəsi narahat etmədi, polemikaya qoşulmaq istəmədilər.

- Həm nəsr, həm nəzm, eyni zamanda tərcümələr, tənqidi yazılar qələmə alırsınız, gitara dərsləri, bununla paralel olaraq, bəstəkarlarla işləyirsiniz, köşələr yazırsınız. Bu qədər iş sizi parçalamır ki?

- Maraqlı dairəm rəngarəngdir, mənə, yaradıcı adam çoxşaxəli olmalıdır. Məsələn, Bob Dilan, Leonard Kohen və başqaları.

Davamı səhifə 21-də

Öz həqiqətimi gec də olsa, tapmışam

Cəlil Cavanşir: “Yazı axtarış yox, tapdığın həqiqətlərin yekunudur”

ləri hazırlayırdıq. Sonradan təşkilat üzvləri sədrlik məsələsini gündəmə gətirdi. Bu da məni qane etmədiyi üçün 2010-cu ildə bütün təşkilatlarla əlaqəmi kəsdim. Tənhalıqdan, təklikdən danışib hansısa bir dəstənin içində fəaliyyət göstərmək uyğun gəlmir mənə.

- Uşaq vaxtı dini təhsil də alıbsınız və bu, məcburi olmayıb. Çox maraqlı fakt da var ki, əvvəl dindar olan, dinə maraqlı göstərən insanlar sonradan ondan imtina edirlər. Bu nə ilə bağlıdır?

- Bu, insan həyatının mərhələləridir. Mən dini təhsil almağa başlayanda 12 yaşım olardı. Uzun müddət dini təhsil almışam, bu proses 20 yaşına qədər davam edib. Quranın ərəbcəsini əzbər bildirdim. Sonra universitet illərində oxuduqlarım düşüncələrimi dəyişdi. Din mənim inkişafımı məhdudlaşdırırdı. Uzun müddət ateist, sonra tədricən aqnostik düşüncədə olmuşam.

İki il öncə aktyor Elməddin Cəfərovla görüşdük və bu görüş sonradan ciddi dostluğa çevrildi. Elməddin mənim düşüncələrimdə ciddi dönüş yaratdı. Dinə, İslama münasibətimə yenidən baxmağa məcbur oldum.

Hər zaman bütün dinlərin, eləcə də İslamın xurafatına, təhriş olunan tərəfinə qarşı çıxmışam. İslamın düzgün təbliğ edilmədiyini düşünürəm. Mənə elə gəlir ki, illərlə içimdə baş qaldıran təbəddülatlara son qoymuşam, yavaş-yavaş durulduğumu düşünürəm. İnsan həqiqəti tapana qədər axtarışda olmalıdır. Mən öz həqiqətimi gec də olsa, tapmışam.

-Həqiqəti dində tapmadınız?

- Məncə, həqiqət nə dində, nə də fəlsəfədədir. Tamam başqa bir yerdədir.

- Haradadır?

- Hələlik, mən öz həqiqətimi tapmışam. Öz kiçik dünyamın həqiqətini yavaş-yavaş yazılarıma hopdururam.

- Ömər Xəyyamla müsahibəmizdə söylədi ki, şair, yazıçı həqiqətini tapanda, yazı prosesi dayanır. Yazmağa davam edənlər, həqiqəti və həyatın mənasını tapmayan insanlardır. Siz bu fikirlə razısınız?

- Yazı tamam başqa prosesdir. Məncə, Ömər Xəyyam yanlış qənaətdədir. Yazı axtarış prosesi deyil, insan özünü yazı ilə axtara bilməz. Yazı axtarış yox tapdığın həqiqətlərin yekunudur. Yaradıcı qənaət ola bilər, lakin insan yazı ilə axtarışda ola bilməz.

valatını ibrətamiz hekayə kimi danışır? Sizcə, səbəb nədir?

- Məsələ mənim imicimlə bağlıdır. Hətta ən yaxın dostlarımla oturub nə isə söhbət edəndə məni ateist hesab edirlər. Musa ilə çobanın hekayəsi bir əhvalatdır. Adamlar əhvalata inanmağa çox meyillidir. İnsanlar nağıla inanağı sevir, amma bunu canlı-qanlı bir şair, üstəlik ateist kimi tanınan biri yazanda, qəbul etmirlər. Başa düşməyənlərin əsas səbəbi mənə olan münasibətləridir. Əslində, o şeir, Nitsşenin dediği kimi, azlıq üçün yazılıb.

- Sizcə, yaradıcılığınızı şəxsi imicinizə qurban verirlər?

- Mən daha çox sevgi, ayrılıq şeirləri yazırdım. Dostlarım mənimlə zarafat edirdilər ki, sənin şeirlərinə əsas açar sözlər siqaret, içki, qadın, darıxmaqdır. Tənha insan imici yaranmışdı insanların düşüncəsində. İndi də o imicdən qurtula bilməmişəm. Lakin daxilimdə fərqli proseslər gedir. Yazdığım şeirlərdə daha konseptual fikirlər ortalığa qoymağa çalışıram. Fikir vermişəm, ciddi konsepsiyası olan şeirlər oxunmur, həmişə ən aktual olan şeirlərim, “atüstü” yazdığım şeirlər olub. 3-5 il sonra şeir kitabı çap etsəm, o şeirlərin heç birini ora daxil etməyəm. Mənim öz yaradıcılığımnda sevdiyim 4-5 şeir var. Amma oxucuların sevdiyi şeirlər var, hətta o qədər paylaşılır ki, özüm də bezirəm.

- Ayrılığa aid olan şeirlərinizdə qərribə ab-hava hiss olunur. Özündən razılıq, özünə inam var. Məsələn, “Sən getsən darıxmıyacam”, “Sən elə bilirsen məni tərk etsən, göy üz çökəcək, ulduz axacaq?” kimi. Amma həyatda elə deyilsiniz. Tez inciyən, tez küsən, tez darıxan birisiniz. Şeirlərinizdəki insanla ziddiyyət təşkil edirsiniz. Mənə maraq-

ələmin altından materiallar keçir, evimdə normal kitabxanam var. Özümü məcbur etsəm, ciddi, ağırtaxtalı imic yarada bilərəm. Sadəcə, bunları etməm özüm olmayacağam.

Mən özümə, darıxanda da, tənha olanda da, çoxluğun içində də. Özümü insanlara yüksək intellektual səviyyəli, klassikani, dünya ədəbiyyatını bilən, bir şair kimi təqdim etmək istəmirəm.

Elə içimdəki bu uşaqla da yaşayıb gedəcəyəm. Mənim on yaşında oğlum olmasına baxmayaraq, anamla bir gün danışmayanda, narahatlıq hiss edirəm. Hər dəfə maaş alanda özümə yeni oyuncaqlar da alıram. Elə vaxt olur ki, valideynlərimin, övladlarımla şəkillərini qoyuram qarşıma, saatlarla ağlayıram. Belə adamam, dəyişmək fikrimdə yoxdur.

- Sizcə, oxunan ədəbiyyatla böyük ədəbiyyatın fərqi nədir?

- Ağır sualdır. Lakin qəbul etməlik ki, kütləvi hesab etdiyimiz detektivlər, sevgi romanları tərazinin bir gözündə, ciddi ədəbiyyat isə digər gözündədir. Ağır gələn hələ ki, kütləvi ədəbiyyatdır. Həmişə bunu demişəm, yazıçı oxucunun arxasında düşməməlidir. Yazıçı populyarlığın, kütləviləyin arxasında düşməməlidir. Kütləvi yazar olmağın reseptini bilirm, ancaq heç vaxt bunun arxasında getməmişəm. Çox satılan kitab yazı bilərəm, amma yazmıram. İçimdən gələn yazmaq istəmişəm həmişə.

Dünyada da eynən bizdəki kimi proses gedir. Populyar ədəbiyyatla ciddi ədəbiyyatın sərhədləri konkretidir.

Populyar ədəbiyyatın tərəfdarlarını da qınamıram. Hətta düşünürəm ki, bu qədər texnologiyanın, sürətli internet ərazisinin içində yüz min tirajlarla kitabı satılan insanlar, ciddi insanlardır.

Öz həqiqətimi gec də olsa tapmışam

(Əvvəli səhifə 20-də)

Elə şeylər var ki, onlar haqqında yazmaq asandır, elə şeylər də var ki, onları araşdırmalısan.

Eyni zamanda yaşamaq üçün gördüyümüz işlər var. Yaradıcılıq sonsuz, çoxşaxəli, bitib-tükənməyən bir prosesdir. Parçalanmaq, əslində, bütövlükdür.

- **Bu sizi bir sahə üzrə püxtələşməkdən geri qoymur ki?**

- Qətiyyə. Hobbilərim ayrı, məşğul olduğum sahə ayrıdır.

- **Müxtəlif dillərdən tərcümə edirsiniz və bəzən tərcümələrinizdə dil xətalərinə də rast gəlinir. Maraqlıdır ki, bu işləri tələsik görürsünüz deyə belə səhvlər olur, yoxsa?**

- Hər şeyi redaktorun üstünə atmaq istəmirəm. Təbii ki, tələskənlik olur. 2011-ci ildən tərcüməçi kimi fəaliyyət göstərirəm. Alman və türk dillərindən 12 kitab tərcümə etmişəm. "Hədəf" nəşrlərində işləyəndə 4-5 kitabı tərcümə etdim. Eyni zamanda Freyd, Nitsşe kimi müəllifləri tərcümə etməyə girişdim. Təbii ki, qüsurlar olmalı idi. 25-26 yaşım da bunlara cəhd etmişəm. İşin nəşriyyat tərəfi də var. Tərcüməçi qüsurlu məhsul verə bilər, redaktorun işi onu nizama salmaqdır.

- **Tez-tez şeir gecələrində iştirak edirsiniz. Oraya kifayət qədər heyranlarınız gəlirlər. Maraqlıdır ki, bu dinləyici səviyyəsi sizi qane edirmi?**

- Qane etmir. 2012-ci ildən dostum Elməddin Süleymanovla və digər dostlarla bərabər şeir gecələri keçiririk. Bütün dünya ədəbiyyatını əhatə edən şairlərə, eyni zamanda öz yaradıcılığımıza yer verirdik. Auditoriya da 5-10 şeiri anlayan adam olursa, bu, məni qane edir. Amma bəzən bu da olmur. Bəziləri Cəlil Cavanşiri görməyə, bəziləri içki içməyə, bəziləri də şəkil çəkdirməyə gəlir. İki həftə bundan əvvəl gitaranın müşayiəti ilə çıxmışdıq səhnəyə, amma musiqi, şeir məni yordu. Ürəyimcə olmasa, daha bu gecələrə son verəcəyəm. Bu işə çox enerji sərf edirəm. Amma bilirəm ki, yaxşı qiraətçi deyiləm. Sadəcə, bu işə maraq yaratmaq arzusundayam. Gəncəri həvəsləndirmək üçün ədəbiyyat havası, şeir ovqatı lazımdır. Adətən şair dostlarımı dəvət edirəm və heç biri şeir gecəsinə gəlmir. Son şeir gecəsində Səlim Babulloğlu gəlmişdi, bu, məni çox ürəkləndirdi, həvəsləndirdi.

- **Müasir texnologiyalar dövrü insanlara çoxlu imkanlar tanıyır. Məsələn, oxucular öz şairlərinin, yazıçıların hansı halı keçirdiyini, hansı vəziyyətdə olduğunu anbaan, saatbasaat izləyə bilirlər. Halbuki keçmiş zamanda belə deyildi. Ancaq illər sonra o yazarların məktubları tapılanda, məlum oldu ki, sən demə, filan vaxt şair depressiyada imiş. Bu baxımdan, sizin də bir ara ciddi problemləriniz var idi. Rayona köçmüşdünüz. Düşünürsünüz ki, bəlkə də hər şeyi paylaşmaq, hər şeyi hamı ilə bölüşmək sizi nə vaxtsa tükənməyə gətirib çıxarar?**

- Bir müddət o tükənməni hiss etdim. Mənim həyat və yaradıcılıq haqqında fikirlərim çox rahatdır. Qoy bilsinlər ki, yazıçı əziyyət çəkir. Bəlkə də, oxucu hər şeyi bilməməlidir. Bəlkə də müasir dövrün şairi mənim kimi olmalıdır.

- **"Çovdarlıqda uçurumdan qoruyan" əsərində yazılıb ki, əsl yazıçı odur ki, onun əsərini oxuyub bitirəndən sonra özünə yığasan...**

- Düzdür. Oxucu kimi Qismətin, Şəhriyar del Geraninin, Salam Sarvanın, Aqşin Evrənin, Aqşin Yeniseyin şeirlərini oxuyanda məndə o istək yaranır. Tez-tez şeirlərimi oxuyub, zəng edən, şeirlərimi səsləndirib mənə göndərən oxucularımla olur. Görüşmək, söhbətləşmək, dərhləşmək istəyən oxucular da var. Bəlkə də, Selincer haqlıdır, mən ciddi şairəm...

**Söhbətləşdi:
Cahan Seyidzadə**